Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 23 listopada 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Prawa własności intelektualnej – Dyrektywa 2014/26/UE – Zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i prawami pokrewnymi – Organizacja zbiorowego zarządzania – Dyrektywa 2004/48/WE – Środki, procedury i środki naprawcze niezbędne do zapewnienia egzekwowania praw własności intelektualnej – Artykuł 4 – Osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w dyrektywie 2004/48/WE – Organizacja zbiorowego zarządzania zatwierdzona w odniesieniu do udzielania licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem – Legitymacja procesowa do celów obrony praw własności intelektualnej

W sprawie C-201/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Korkein oikeus (sąd najwyższy, Finlandia) postanowieniem z dnia 15 marca 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 15 marca 2022 r., w postępowaniu:

Kopiosto ry

przeciwko

Telia Finland Oyj,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: E. Regan, prezes izby, Z. Csehi, M. Ilešič (sprawozdawca), I. Jarukaitis i D. Gratsias, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Kopiosto ry – S. Lapiolahti i B. Rapinoja, asianajajat,

– w imieniu Telia Finland Oyj – M. Manner, asianajaja,

* Język postępowania: fiński.

– w imieniu rządu fińskiego – M. Pere, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej – S.L. Kalėda, J. Samnadda i I. Söderlund, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 11 maja 2023 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. 2004, L 157, s. 45) oraz art. 17 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Kopiosto ry a Telia Finland Oyj (zwaną dalej „Telią”) w przedmiocie retransmitowania przez Telię audycji telewizyjnych z naruszeniem praw autorskich twórców reprezentowanych przez Kopiosto.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2004/48

3 Motywy 3, 10 i 18 dyrektywy 2004/48 stanowią:

„(3) Przy braku skutecznie działających środków realizacji praw własności intelektualnej innowacyjność i kreatywność są hamowane, a inwestycje spadają. Niezbędne jest więc zapewnienie skutecznego stosowania we Wspólnocie [Europejskiej] prawa materialnego w zakresie własności intelektualnej, stanowiącego obecnie znaczną część dorobku wspólnotowego. Pod tym względem środki realizacji praw własności intelektualnej mają dla sukcesu rynku wewnętrznego znaczenie pierwszorzędne.

[…]

(10) Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie systemów prawnych w celu zapewnienia wysokiego, równoważnego i jednakowego poziomu bezpieczeństwa [ochrony własności intelektualnej] na rynku wewnętrznym.

[…]

(18) Osobami uprawnionymi do żądania stosowania [przewidzianych w niniejszej dyrektywie] środków, procedur i środków naprawczych są uprawnione podmioty oraz osoby posiadające bezpośredni interes i zdolność sądową w zakresie dozwolonym przez stosowane prawo, co może obejmować profesjonalne organizacje zarządzające tymi prawami lub chroniące zbiorowe i indywidualne interesy, za które są odpowiedzialne".

4 W rozdziale I tej dyrektywy, zatytułowanym „Cel i zakres", ujęty jest między innymi jej art. 1, noszący nagłówek „Przedmiot", zgodnie z którym to przepisem:

„Niniejsza dyrektywa dotyczy środków, procedur i środków naprawczych, niezbędnych do realizacji praw własności intelektualnej. Do celów niniejszej dyrektywy określenie »prawa własności intelektualnej« obejmuje prawa własności przemysłowej".

5 Artykuł 2 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Zakres", stanowi ust. 1:

„Bez uszczerbku dla środków przewidzianych lub środków, które mogą być przewidziane w prawie wspólnotowym lub krajowym w zakresie, w jakim te środki mogą dawać właścicielom praw większe korzyści, przewidziane niniejszą dyrektywą procedury i środki naprawcze stosuje się, zgodnie z art. 3, do wszelkich naruszeń praw własności intelektualnej określonych w prawie wspólnotowym i/lub prawie wewnętrznym zainteresowanego państwa członkowskiego".

6 Rozdział II tej dyrektywy, zawierający jej art. 3–15, jest zatytułowany „Środki, procedury i środki naprawcze".

7 Artykuł 3 dyrektywy 2004/48, zatytułowany „Obowiązki ogólne", stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają objęte niniejszą dyrektywą środki, procedury i środki naprawcze niezbędne do stosowania praw własności intelektualnej. Powyższe środki, procedury i środki naprawcze są sprawiedliwe i słuszne oraz nie są nadmiernie skomplikowane czy kosztowne ani też nie pociągają za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych czy nieuzasadnionych opóźnień.

2. Powyższe środki, procedury i środki naprawcze są również skuteczne, proporcjonalne i odstraszające i stosowane w taki sposób, aby zapobiec tworzeniu ograniczeń handlu prowadzonego zgodnie z prawem i zapewnić zabezpieczenia przed ich nadużywaniem".

8 Artykuł 4 tej dyrektywy, zatytułowany „Osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych", ma następujące brzmienie:

„Za osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych określonych w niniejszym rozdziale państwa członkowskie uznają:

a) właścicieli praw własności intelektualnej, zgodnie z przepisami odpowiedniego prawa;

b) wszystkie inne osoby uprawnione do stosowania tych praw […], w zakresie dozwolonym przez przepisy odpowiedniego prawa i zgodnie z nimi;

c) organizacje zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej i które są uznane za uprawnione do reprezentowania właścicieli praw własności intelektualnej, w zakresie dozwolonym przez przepisy odpowiedniego prawa i zgodnie z nimi;

d) profesjonalne organizacje zrzeszające pełnomocników, uznane za posiadające prawo do reprezentowania właścicieli praw własności intelektualnej, w zakresie dozwolonym przez przepisy odpowiedniego prawa i zgodnie z nimi".

Dyrektywa 2014/26/UE

9 Motywy 8, 9, 12 i 49 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania online na rynku wewnętrznym (Dz.U. 2014, L 84, s. 72) stanowią:

„(8) Celem niniejszej dyrektywy jest zapewnienie koordynacji krajowych przepisów dotyczących warunków podejmowania działalności w zakresie zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi przez organizacje zbiorowego zarządzania, sposobów zarządzania tymi organizacjami oraz ram nadzoru nad nimi […].

(9) Celem niniejszej dyrektywy jest ustanowienie wymogów mających zastosowanie do organizacji zbiorowego zarządzania, aby zapewnić wysoki poziom zarządzania, zarządzania finansowego, przejrzystości i sprawozdawczości […].

[…]

(12) Niniejsza dyrektywa, chociaż ma zastosowanie do wszystkich organizacji zbiorowego zarządzania […], nie narusza ustaleń dotyczących zarządzania prawami w państwach członkowskich, takich jak samodzielne zarządzanie, rozszerzony skutek umowy między reprezentacyjną organizacją zbiorowego zarządzania a użytkownikiem, tj. rozszerzone zbiorowe licencje, obowiązkowe zbiorowe zarządzanie, prawne domniemanie reprezentacji i przeniesienie praw na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania.

[…]

(49) […] Należy również zapewnić funkcjonowanie w państwach członkowskich niezależnych, bezstronnych i skutecznych procedur rozstrzygania sporów za pośrednictwem podmiotów posiadających fachową wiedzę z zakresu prawa własności intelektualnej lub za pośrednictwem sądów, właściwych dla rozstrzygania sporów handlowych między organizacjami zbiorowego zarządzania a użytkownikami dotyczących istniejących lub proponowanych warunków udzielenia licencji lub naruszenia umowy".

10 Artykuł 3 lit. a) wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Definicje", stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

a) »organizacja zbiorowego zarządzania« oznacza każdą organizację upoważnioną z mocy prawa lub w drodze powierzenia, licencji lub innego uzgodnienia umownego do zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w imieniu więcej niż jednego podmiotu uprawnionego, dla zbiorowej korzyści tych podmiotów uprawnionych, a zarządzanie tymi prawami stanowi jej jedyny lub główny przedmiot działalności, i która spełnia jedno lub oba następujące kryteria:
(i) należy do jej członków lub jest przez nich kontrolowana;
(ii) jest organizacją nienastawioną na zysk".

11 Zgodnie z art. 35 wspomnianej dyrektywy, zatytułowanym „Rozstrzyganie sporów”:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby spory między organizacjami zbiorowego zarządzania a użytkownikami, dotyczące w szczególności obowiązujących lub proponowanych warunków udzielenia licencji lub naruszenia umowy, mogły być przekazywane do rozstrzygnięcia przez sąd lub, w stosownych przypadkach, przez inny niezależny i bezstronny organ rozstrzygania sporów posiadający wiedzę fachową w zakresie prawa własności intelektualnej.

2. Artykuł 33 i 34 oraz ust. 1 niniejszego artykułu pozostają bez uszczerbku dla prawa stron do dochodzenia i obrony swoich praw na drodze sądowej”.

Prawo fińskie

12 Paragraf 26 tekijänoikeuslaki (404/1961) [ustawy o prawie autorskim (404/1961)] z dnia 8 lipca 1961 r., w brzmieniu zmienionym laki tekijänoikeuslain muuttamisesta (607/2015) [ustawą o zmianie ustawy o prawie autorskim (607/2015)] z dnia 22 maja 2015 r. (zwanej dalej „ustawą o prawie autorskim”), zatytułowany „Licencja umowna”, przewiduje w ust. 1, że przepisy ustawy o prawie autorskim dotyczące licencji umownych mają zastosowanie do umowy zawartej między użytkownikiem a zatwierdzoną przez ministerstwo edukacji i kultury organizacją, która w konkretnym sektorze reprezentuje wielu twórców wykorzystywanych w Finlandii utworów, w odniesieniu do korzystania z utworów twórców należących do tego sektora. Uznaje się, że zatwierdzona organizacja jest w odniesieniu do tej umowy upoważniona do reprezentowania również innych twórców utworów w tym samym sektorze. Licencjobiorca, który uzyskał licencję umowną na podstawie wspomnianej umowy, może zgodnie z warunkami określonymi w tej umowie korzystać ze wszystkich utworów twórców należących do tego samego sektora.

13 Na mocy § 26 ust. 4 ustawy o prawie autorskim ustalenia dokonane przez organizację, o której mowa w ust. 1, dotyczące podziału wynagrodzenia należnego za zwielokrotnianie, udostępnianie lub nadawanie utworów między twórców reprezentowanych przez tę organizację lub dotyczące wykorzystania wynagrodzenia do wspólnych celów twórców stosuje się również do innych twórców z tego samego sektora, o których mowa w ust. 1, których organizacja ta bezpośrednio nie reprezentuje.

14 Paragraf 25 h ust. 1 ustawy o prawie autorskim, zatytułowany „Retransmisja transmisji radiowej lub telewizyjnej”, stanowi w ust. 1, że utwór zawarty w audycji radiowej lub telewizyjnej może być retransmitowany, bez zmiany audycji, na podstawie licencji umownej zgodnie z § 26 tej ustawy w celu odbioru przez odbiorców jednocześnie z pierwotną transmisją.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

15 Kopiosto jest organizacją zbiorowego zarządzania w rozumieniu art. 3 lit. a) dyrektywy 2014/26, która to organizacja zarządza licencjami i udziela ich w imieniu wielu twórców na podstawie pełnomocnictw udzielonych jej przez tych twórców. Kopisto zostało również zatwierdzone przez ministerstwo edukacji i kultury jako organizacja udzielająca licencji umownych w rozumieniu § 26 ustawy o prawie autorskim w szczególności w odniesieniu do retransmisji utworów zawartych w audycjach radiowych lub telewizyjnych, zgodnie z § 25 h ust. 1 tej ustawy.

16 Telia zarządza siecią telewizji kablowej, w której transmitowane są sygnały krajowych ogólnodostępnych kanałów telewizyjnych do odbioru publicznego.

17 W dniu 24 stycznia 2018 r. Kopiosto wytoczyło przed markkinaoikeus (sądem ds. gospodarczych, Finlandia) powództwo o stwierdzenie, że Telia dokonała retransmisji audycji telewizyjnych w rozumieniu § 25 h ustawy o prawie autorskim oraz że wobec braku uprzedniej zgody z jego strony retransmisja ta naruszyła prawa twórców, których Kopisto reprezentuje, tytułem głównym jako organizacja udzielająca licencji umownych, a w dalszej kolejności na podstawie pełnomocnictw udzielonych jej przez podmioty praw autorskich.

18 Telia uważa, że Kopiosto nie ma legitymacji czynnej do wniesienia powództwa w sprawie dotyczącej naruszenia praw autorskich.

19 Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2019 r. markkinaoikeus (sąd ds. gospodarczych) w szczególności odrzucił jako niedopuszczalne żądania Kopisto dotyczące naruszenia praw autorskich na tej podstawie, że nie jest ono uprawnione do wniesienia we własnym imieniu powództwa o stwierdzenie naruszenia praw na rzecz uprawnionych podmiotów, które reprezentuje jako organizacja udzielająca licencji umownych, w sytuacjach przewidzianych w § 26 ustawy o prawie autorskim. Sąd ten uznał, że Kopiosto nie ma również legitymacji czynnej do wniesienia powództwa o stwierdzenie naruszenia w odniesieniu do podmiotów praw autorskich, które udzieliły mu pełnomocnictwa do zarządzania swoimi prawami, a także pełnomocnictwa procesowego.

20 Kopiosto wniosło środek odwoławczy od tego wyroku do Korkein oikeus (sądu najwyższego, Finlandia), który jest sądem odsyłającym, podnosząc tytułem głównym, że ze względu na swój status organizacji udzielającej licencji umownych ma ono, jak tego wymaga art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48, bezpośredni interes prawny w przypadku bezprawnego korzystania z utworów twórców, których reprezentuje, oraz posiłkowo – że ma on co najmniej prawo do wytoczenia powództw w odniesieniu do nieuprawnionej eksploatacji utworów twórców, których prawami autorskimi zarządza na podstawie udzielonych jej przez tych twórców pełnomocnictw do zarządzania i pełnomocnictw procesowych.

21 Przed sądem odsyłającym Telia twierdzi, że jako organizacja udzielająca licencji umownych Kopiosto jest uprawnione do udzielania licencji na retransmisję audycji telewizyjnych i pobierania związanego z tym wynagrodzenia. Natomiast jedynie dany pierwotny podmiot praw autorskich lub cesjonariusz tego prawa autorskiego mogą jej zdaniem wnieść powództwo o naruszenie wspomnianego prawa autorskiego.

22 Korkein oikeus (sąd najwyższy) uważa w istocie, że w celu rozsądzenia sporu w postępowaniu głównym jest konieczne, wobec braku przepisów prawa krajowego w tej dziedzinie, rozstrzygnięcie kwestii, na jakich warunkach można uznać, że organizacja zbiorowego zarządzania w rozumieniu art. 3 lit. a) dyrektywy 2014/26 jest uprawniona do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych, o których mowa w rozdziale II dyrektywy 2004/48. W szczególności sąd ten zastanawia się, czy w tym celu, zgodnie z art. 4 lit. c) tej dyrektywy, wystarcza, że organizacja udzielająca licencji umownych ma na mocy prawa krajowego ogólną zdolność do bycia stroną w postępowaniu sądowym oraz prawo do negocjowania i udzielania takich licencji na retransmisję audycji telewizyjnych na rzecz wszystkich podmiotów uprawnionych z danego sektora, czy też przysługiwanie tej legitymacji czynnej jest uzależnione od warunku, by organizacja ta była wyraźnie upoważniona na podstawie prawa krajowego do wniesienia we własnym imieniu powództwa w przedmiocie naruszenia takich praw.

23 W tym względzie wspomniany sąd zauważa przede wszystkim, że w wyroku z dnia 7 sierpnia 2018 r., SNB-REACT (C-521/17, EU:C:2018:639), Trybunał uzależnił tę legitymację od warunku, by organizacja zbiorowej reprezentacji podmiotów praw własności intelektualnej była uznana przez przepisy prawa krajowego za podmiot mający bezpośredni interes w obronie takich praw oraz by na podstawie tych przepisów owej organizacji przysługiwała w tym celu zdolność sądowa, nie precyzując jednak, czy ta druga przesłanka odnosi się do ogólnej zdolności takiej organizacji do występowania przed sądem w charakterze strony, czy też wymaga ona, aby prawo krajowe wyraźnie przewidywało lub przynajmniej dopuszczało możliwość wytoczenia powództwa opartego na naruszeniu prawa autorskiego przez organizację udzielającą licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem.

24 Następnie sąd odsyłający uważa, że w świetle pkt 34 i 35 tego wyroku nie jest również jasne, czy art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 należy interpretować w ten sposób, że zmierza on do ujednolicenia tego, co należy rozumieć przez wymieniony w motywie 18 dyrektywy 2004/48 „bezpośredni interes" organizacji w obronie praw podmiotów reprezentowanych przez tę organizację, czy też jego znaczenie należy ustalać na podstawie prawa krajowego. Z art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 w związku z motywem 18 tej dyrektywy nie wynika też jasno, czy organizacja zbiorowego zarządzania ma bezpośredni interes w obronie praw własności intelektualnej z tego tylko powodu, że jest uprawniona – na podstawie, z jednej strony, licencji zbiorowej z rozszerzonym skutkiem lub, z drugiej strony, udzielonych przez uprawnione podmioty pełnomocnictw do zarządzania – do przyznawania praw do korzystania z utworów oraz do pobierania w imieniu uprawnionych podmiotów wynagrodzenia z tytułu tych praw w celu jego wypłacania uprawnionym podmiotom.

25 Wreszcie, w szczególności w odniesieniu do kwestii, czy ze statusu organizacji udzielającej licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem wynika legitymacja czynna, sąd odsyłający wyraża wątpliwości co do tego, jak należy interpretować art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 w świetle, po pierwsze, ochrony prawa własności przewidzianej w art. 17 karty, a po drugie, prawa do skutecznego środka prawnego przewidzianego w art. 47 karty. W tym względzie Korkein oikeus (sąd najwyższy) wskazuje, że gdyby uznać, że organowi udzielającemu licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem przysługuje prawo do wytoczenia powództwa o naruszenie praw autorskich we własnym imieniu, mogłoby to skutkować ograniczeniem prawa uprawnionego podmiotu do wniesienia powództwa samodzielnie. W kontekście tym należy ustalić, czy legitymacji czynnej przyznanej takiej organizacji w przypadku naruszenia praw twórców, którzy nie przenieśli swoich praw wyłącznych, nie należy uznać za nieproporcjonalną ingerencję w ich prawo do dysponowania prawami autorskimi. Sąd ten wyjaśnia jednak, że taka ingerencja może być uzasadniona w szczególności w świetle okoliczności, że organizacje zbiorowego zarządzania mogą działać skuteczniej niż sam podmiot prawa autorskiego.

26 W tych okolicznościach Korkein oikeus (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy w odniesieniu do organizacji udzielających licencji umownych, które zbiorowo zarządzają prawami własności intelektualnej, zdolność sądowa przysługująca w celu obrony tych praw, której istnienie stanowi warunek istnienia legitymacji czynnej przysługującej na podstawie art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48, oznacza jedynie ogólną zdolność do bycia stroną w postępowaniu sądowym, czy też wymaga wyraźnie uznanego przez przepisy krajowe prawa do pozywania i prawa do wytoczenia we własnym imieniu powództwa w celu obrony takich praw?

2) Czy przy dokonywaniu wykładni art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 wyrażenie »bezpośredni interes w obronie praw autorskich reprezentowanych podmiotów tych praw« należy interpretować w sposób jednolity we wszystkich państwach członkowskich w odniesieniu do przysługującego organizacji zbiorowego zarządzania w rozumieniu art. 3 lit. a) dyrektywy 2014/26 prawa wytoczenia we własnym imieniu powództwa w sprawie naruszenia praw autorskich, jeżeli:
   a) chodzi o korzystanie z utworów, w odniesieniu do których organizacja zbiorowego zarządzania, jako podmiot udzielający licencji umownych w rozumieniu ustawy o prawie autorskim, jest uprawniona do udzielania licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem, umożliwiających licencjobiorcy korzystanie również z utworów tych twórców z danej branży, którzy nie upoważnili organizacji do zarządzania ich prawami;
   b) chodzi o korzystanie z utworów, w odniesieniu do których twórcy upoważnili organizację na podstawie umowy lub pełnomocnictwa do zarządzania ich prawami bez przeniesienia praw autorskich na organizację?

3) Jeśli przyjęte zostanie założenie, że organizacja zbiorowego zarządzania, jako podmiot udzielający licencji umownych, ma bezpośredni interes w wytoczeniu powództwa we własnym imieniu i przysługuje jej legitymacja czynna do tego wniesienia: jakie znaczenie dla oceny ewentualnego przysługiwania tej legitymacji czynnej w świetle art. 17 i 47 [karty] ma okoliczność, że organizacja ta, jako podmiot udzielający licencji umownych, reprezentuje również tych twórców, którzy nie upoważnili jej do zarządzania ich prawami, oraz że prawo organizacji do wytoczenia powództwa w celu obrony praw takich twórców nie jest uregulowane ustawowo?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

27 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 należy interpretować w ten sposób, że poza warunkiem dotyczącym bezpośredniego interesu w obronie danych praw uznanie uprawnienia organizacji zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej do występowania we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w rozdziale II tej dyrektywy jest uzależnione jedynie od zdolności sądowej tych organizacji, czy też wymaga ono wyraźnego ustanowienia w mającym zastosowanie prawie legitymacji procesowej wspomnianych organizacji do celów obrony praw własności intelektualnej.

28 W tym względzie należy przede wszystkim przypomnieć, że Trybunał stwierdził, iż z motywu 18 dyrektywy 2004/48, w świetle którego winien być odczytywany art. 4 tej dyrektywy, wynika, że prawodawca Unii Europejskiej pragnął, by uprawnienie do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w rozdziale II tej dyrektywy przysługiwało nie tylko podmiotom praw własności intelektualnej, ale również osobom posiadającym bezpośredni interes w obronie tych praw oraz zdolność sądową w zakresie dozwolonym przez przepisy odpowiedniego prawa i zgodnie z nimi (wyrok z dnia 7 sierpnia 2018 r., SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, pkt 33).

29 Osoby te wymieniono w art. 4 lit. b)–d) wspomnianej dyrektywy. Organizacje zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej zostały wskazane w lit. c) tego artykułu, stanowiącej, że państwa członkowskie uznają organizacje zbiorowego zarządzania prawami

własności intelektualnej, które są uznane za uprawnione do reprezentowania właścicieli praw własności intelektualnej, za osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w rozdziale II tej dyrektywy w zakresie dozwolonym przez przepisy odpowiedniego prawa i zgodnie z nimi.

30 Trybunał orzekł, że art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 należy interpretować w ten sposób, że państwa członkowskie są zobowiązane przyznać organizacji zbiorowej reprezentacji właścicieli znaków towarowych legitymację do występowania we własnym imieniu o zastosowanie przewidzianych tą dyrektywą środków naprawczych w celu ochrony praw owych właścicieli oraz do wnoszenia we własnym imieniu powództw mających na celu egzekwowanie tych praw, pod warunkiem że dana organizacja jest uznana przez przepisy prawa krajowego za podmiot posiadający bezpośredni interes w obronie rzeczonych praw oraz że na podstawie tych przepisów owej organizacji przysługuje w tym celu zdolność sądowa (wyrok z dnia 7 sierpnia 2018 r., SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, pkt 39).

31 Z powyższego wynika, że uprawnienie organizacji zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej do występowania we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w rozdziale II dyrektywy 2004/48 jest uzależnione od warunku, by organizacja ta była uznana przez przepisy odpowiedniego prawa za podmiot posiadający bezpośredni interes w obronie takich praw i by na podstawie tych przepisów przysługiwała jej w tym celu zdolność sądowa.

32 W konsekwencji, o ile organizacja zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej musi koniecznie posiadać zdolność sądową, aby uznać jej uprawnienie do występowania we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w tej dyrektywie, o tyle taka zdolność nie może być sama w sobie wystarczająca w tym celu.

33 Ponadto, zważywszy, że zdolność sądowa stanowi zwykły atrybut osobowości prawnej, która co do zasady przysługuje organizacjom zbiorowego zarządzania, odmienna wykładnia pozbawiałaby drugi warunek określony w pkt 39 wyroku z dnia 7 sierpnia 2018 r., SNB-REACT (C-521/17, EU:C:2018:639), skuteczności (effet utile).

34 Następnie, co się tyczy kwestii, czy uznanie uprawnienia organizacji zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej do występowania we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w dyrektywie 2004/48 podlega wyraźnemu ustanowieniu tego uprawnienia w mającym zastosowanie prawie, należy przypomnieć, że art. 4 lit. c) tej dyrektywy odsyła w sposób ogólny do „przepisów odpowiedniego prawa”.

35 Takie wyrażenie nie oznacza jednak koniecznie, by uprawnienie organizacji zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej do występowania we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych we wspomnianej dyrektywie miało być wyraźnie uznane przez szczególny przepis, ponieważ taka legitymacja procesowa może wynikać z przepisów postępowania o charakterze ogólnym.

36 Wykładnię tę potwierdza cel dyrektywy 2004/48, którym jak stanowi jej motyw 10, jest w szczególności zapewnienie wysokiego poziomu ochrony własności intelektualnej na rynku wewnętrznym (wyrok z dnia 17 czerwca 2021 r., M.I.C.M., C-597/19, EU:C:2021:492, pkt 75

i przytoczone tam orzecznictwo). W tym celu art. 3 tej dyrektywy nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia minimalnego zestawu środków, procedur i środków naprawczych niezbędnych do stosowania praw własności intelektualnej.

37 Jak zaś wynika z motywu 18 wspomnianej dyrektywy, prawodawca Unii uznał za pożądane, by uprawnienie do występowania o zastosowanie przewidzianych w niej środków, procedur i środków naprawczych zostało przyznane, jak wskazano w pkt 28 niniejszego wyroku, nie tylko podmiotom praw własności intelektualnej, lecz również organizacjom zbiorowego zarządzania, które co do zasady dysponują zasobami finansowymi i materialnymi umożliwiającymi im skuteczne wszczynanie postępowań w celu zwalczania naruszeń tych praw.

38 W konsekwencji zawężająca wykładnia art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 mogłaby w państwach członkowskich, które nie przyjęły przepisu regulującego konkretnie legitymację procesową organizacji zbiorowego zarządzania, uniemożliwić takim organizacjom występowanie we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w tej dyrektywie, co mogłoby osłabić skuteczność środków ustanowionych przez prawodawcę Unii w celu realizacji praw własności intelektualnej.

39 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 należy interpretować w ten sposób, że poza warunkiem dotyczącym bezpośredniego interesu w obronie danych praw uznanie uprawnienia organizacji zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej do występowania we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w rozdziale II tej dyrektywy jest uzależnione od przysługiwania wspomnianym organizacjom legitymacji procesowej do celów obrony praw własności intelektualnej, która może wynikać z konkretnego przepisu w tym względzie lub z przepisów postępowania o charakterze ogólnym.

W przedmiocie pytania drugiego

40 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 należy interpretować w ten sposób, że państwa członkowskie mają obowiązek uznać, iż organizacje zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej, które są uznane za uprawnione do reprezentowania właścicieli praw własności intelektualnej, mają bezpośredni interes w występowaniu we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w rozdziale II tej dyrektywy, w sytuacji gdyby istnienie bezpośredniego interesu w obronie danych praw w odniesieniu do tych organizacji nie wynikało z mającego zastosowanie uregulowania krajowego.

41 Należy przypomnieć, że pojęcie „bezpośredniego interesu”, które nie jest zawarte w art. 4 dyrektywy 2004/48, zostało wymienione w motywie 18 tej dyrektywy, z którego wynika, że prawodawca Unii pragnął, by uprawnienie do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych wspomnianą dyrektywą przysługiwało nie tylko podmiotom praw własności intelektualnej, ale również osobom posiadającym bezpośredni interes w obronie tych praw oraz zdolność sądową „w zakresie dozwolonym przez stosowane prawo”.

42 I tak, o ile art. 4 lit. a) dyrektywy 2004/48 przewiduje, iż za osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych określonych w rozdziale II tej dyrektywy państwa członkowskie uznają w każdym wypadku właścicieli praw własności intelektualnej, o tyle art. 4 lit. b)–d) tego aktu precyzuje, że państwa członkowskie przyznają tę

legitymację innym osobom i określonym organizacjom wyłącznie w zakresie dozwolonym przez przepisy odpowiedniego prawa i zgodnie z tymi przepisami (wyrok z dnia 7 sierpnia 2018 r., SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, pkt 28).

43 W tym względzie Trybunał uściślił, że zawarte w art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 odesłanie do „odpowiedniego prawa" należy rozumieć jako odnoszące się zarówno do właściwego prawa krajowego, jak i – w stosownym wypadku – do prawa Unii (wyrok z dnia 7 sierpnia 2018 r., SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, pkt 31).

44 W związku z tym, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 52 opinii, w celu udzielenia odpowiedzi na pytanie drugie należy ustalić, czy obowiązujące obecnie przepisy prawa Unii uznają istnienie bezpośredniego interesu organizacji zbiorowego zarządzania w obronie praw własności intelektualnej.

45 W tym względzie, po pierwsze, jak wynika z pkt 41 i 42 niniejszego wyroku, dyrektywa ta w zakresie, w jakim odsyła się w tym celu do przepisów odpowiedniego prawa, sama nie reguluje kwestii, czy organizacja zbiorowego zarządzania ma bezpośredni interes w obronie praw własności intelektualnej.

46 Wykładnia ta znajduje potwierdzenie w pracach przygotowawczych dotyczących wspomnianej dyrektywy, z których wynika, że prawodawca Unii zrezygnował z koncepcji harmonizacji legitymacji procesowej organizacji, o których mowa w jej art. 4 lit. c). Podczas gdy bowiem pierwotny wniosek Komisji Europejskiej dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie środków i procedur mających na celu zapewnienie egzekwowania praw własności intelektualnej [COM(2003) 46 wersja ostateczna] przewidywał nałożenie na państwa członkowskie obowiązku uznania, że organizacjom zbiorowego zarządzania przysługują „uprawnienie do występowania o zastosowanie środków i procedur oraz zdolność sądowa w odniesieniu do obrony praw bądź zbiorowych lub indywidualnych interesów, za które są odpowiedzialne", podejście to zostało ostatecznie odrzucone na rzecz odesłania do przepisów odpowiedniego prawa.

47 Po drugie, o ile art. 35 ust. 1 dyrektywy 2014/26 w związku z jej motywem 49 nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia procedur rozstrzygania sporów między organizacjami zbiorowego zarządzania a użytkownikami, które będą niezależne, bezstronne i skuteczne, w szczególności za pośrednictwem sądów, o tyle, jak wynika z motywów 8 i 9 tej dyrektywy, jej celem jest nie uregulowanie warunków, na jakich organizacje te mogą występować przed sądem, lecz zapewnienie koordynacji krajowych przepisów dotyczących warunków podejmowania przez nie działalności w zakresie zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, sposobów zarządzania tymi organizacjami oraz ram nadzoru nad nimi, a także zapewnienie wysokiego poziomu zarządzania, zarządzania finansowego, przejrzystości i sprawozdawczości w odniesieniu do wspomnianych organizacji. Nie można zatem uznać, że przepis ten ma na celu uregulowanie kwestii dotyczącej bezpośredniego interesu organizacji zbiorowego zarządzania w obronie praw własności intelektualnej.

48 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że prawo Unii nie reguluje warunków, na jakich organizację zbiorowego zarządzania należy uznać za podmiot mający bezpośredni interes w obronie praw własności intelektualnej, oraz że „przepisy odpowiedniego prawa", do których czyni odniesienie art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48, odsyłają do prawa krajowego państw członkowskich.

49 W tym względzie należy przypomnieć, że Trybunał orzekł, iż państwa członkowskie są zobowiązane do przyznania organizacji zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej uprawnienia do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w tej dyrektywie oraz do wnoszenia powództw mających na celu egzekwowanie takich praw, w szczególności gdy organizacja ta jest uznawana przez ustawodawstwo krajowe za posiadającą bezpośredni interes w obronie tych praw. W konsekwencji do sądów krajowych należy ustalenie, czy takiej organizacji przysługuje na podstawie odpowiedniego ustawodawstwa krajowego bezpośredni interes w obronie praw uprawnionych podmiotów, które reprezentuje, przy czym jeżeli warunek ten nie jest spełniony, taki obowiązek uznania na danym państwie członkowskim nie ciąży (zob. podobnie wyrok z dnia 7 sierpnia 2018 r., SNB-REACT, C-521/17, EU:C:2018:639, pkt 34, 36, 38).

50 W świetle powyższych rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, iż art. 4 lit. c) dyrektywy 2004/48 należy interpretować w ten sposób, że w obecnym stanie prawa Unii państwa członkowskie nie mają obowiązku uznać, iż organizacje zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej, które są uznane za uprawnione do reprezentowania właścicieli praw własności intelektualnej, mają bezpośredni interes w występowaniu we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w rozdziale II tej dyrektywy, w sytuacji gdyby istnienie bezpośredniego interesu w obronie danych praw w odniesieniu do tych organizacji nie wynikało z mającego zastosowanie uregulowania krajowego.

W przedmiocie pytania trzeciego

51 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, jakie znaczenie dla oceny ewentualnego przysługiwania tej legitymacji procesowej w świetle art. 17 i 47 karty ma okoliczność, że dana organizacja, jako podmiot udzielający licencji umownych, reprezentuje również twórców, którzy nie upoważnili jej do zarządzania ich prawami, oraz że prawo tej organizacji do wytoczenia powództwa w celu obrony praw takich twórców nie jest uregulowane ustawowo.

52 Jak wynika ze sposobu jego sformułowania przez sąd odsyłający, pytanie to zostało zadane na wypadek, gdyby uznano, że organizacja zbiorowego zarządzania ma bezpośredni interes i legitymację procesową we własnym imieniu w sporach dotyczących praw objętych licencjami z rozszerzonym skutkiem.

53 Jak zaś zauważył rzecznik generalny w pkt 65 opinii, w niniejszym przypadku taka przesłanka nie występuje. Po pierwsze bowiem, jak stwierdzono w pkt 48 niniejszego wyroku, obowiązujące obecnie przepisy Unii nie ustalają w odniesieniu do organizacji zbiorowego zarządzania, że przysługuje im bezpośredni interes we wnoszeniu we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych, o których mowa w rozdziale II dyrektywy 2004/48. Po drugie, z postanowienia odsyłającego wynika, że legitymacja procesowa tych organizacji nie jest regulowana w prawie fińskim ani przez szczególny przepis w tym względzie, ani przez przepisy postępowania o charakterze ogólnym.

54 W tych okolicznościach, z uwagi na odpowiedź udzieloną na pytanie drugie, nie ma potrzeby odpowiadania na pytanie trzecie.

W przedmiocie kosztów

55 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 4 lit. c) dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej**

   należy interpretować w ten sposób, że:

   poza warunkiem dotyczącym bezpośredniego interesu w obronie danych praw uznanie uprawnienia organizacji zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej do występowania we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w rozdziale II tej dyrektywy jest uzależnione od przysługiwania wspomnianym organizacjom legitymacji procesowej do celów obrony praw własności intelektualnej, która może wynikać z konkretnego przepisu w tym względzie lub z przepisów postępowania o charakterze ogólnym.

2) **Artykuł 4 lit. c) dyrektywy 2004/48**

   należy interpretować w ten sposób, że:

   w obecnym stanie prawa Unii państwa członkowskie nie mają obowiązku uznać, iż organizacje zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej, które są uznane za uprawnione do reprezentowania właścicieli praw własności intelektualnej, mają bezpośredni interes w występowaniu we własnym imieniu o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych przewidzianych w rozdziale II tej dyrektywy, w sytuacji gdyby istnienie bezpośredniego interesu w obronie danych praw w odniesieniu do tych organizacji nie wynikało z mającego zastosowanie uregulowania krajowego.

Podpisy